

Олена Колесник

ІСТОРИЧНИЙ ДЕТЕКТИВ ТА ІСТОРІЯ ЯК ДЕТЕКТИВ: ДО ПИТАННЯ МІЖЖАНРОВОГО СИНТЕЗУ

Статтю присвячено аналізу популярного жанру історичного детективу / ретродетективу, розглянутого в аспекті смислових полів, спільних з іншими літературними жанрами, які й забезпечують можливість їх синтезу. Зокрема, мотив активності минулого в сьогоденні та майбутньому, наявний практично в усіх літературних жанрах, має формотворче значення саме в детективі, де фабула побудована на ретроспективній реконструкції перебігу подій, які привели до певної ситуації (злочину), а також в історичних та квазіісторичних (альтернативна історія, криптоісторія) жанрах, у яких подібну «детективну» роботу щодо відтворення реальних або гіпотетичних подій, їхніх причин і результатів, проводять сам автор та деякою мірою реципієнт. Особливе місце таке художнє дослідження посідає в жанрі «роману-розслідування», де автор може презентувати власну науково обґрунтовану версію неоднозначного історичного матеріалу. Мотив усвідомлення справжніх причин і характеру подій наявний також у психологічному романі, де акцент переноситься із «зовнішньої» загадковості ситуації на таємниці глибин людської душі.

Ключові слова: історичний детектив, ретро, жанрова література, синтез жанрів, художня інтерпретація.

Постановка проблеми. В українській літературі першої чверті XXI ст. доволі помітне місце посідають історичний детектив та ретродетектив. Це відповідає загальноєвропейським тенденціям, а також відбиває національний інтерес до нового осмислення власної історичної спадщини. Однак популярність детективу взагалі та історичного детективу зокрема можна розглядати в ширшому контексті. Зокрема, цей жанр постає як один із атракторів, що «притягує» інші жанри, каталізуючи їхню складну взаємодію. У результаті формується комплекс «параісторичних» жанрових форм, який є одним із засобів художнього пізнання (а в деяких випадках – фальсифікації) минулого, сьогодення та майбутнього.

Стан наукової розробки проблеми. Одним із найглибших підходів до детективу є дослідження його функціонування в культурі та імпліцитної філософської основи. Одним із перших до цієї теми звернувся Г. К. Честертон, белетрист і теоретик жанру, який, відповідно до своєї світоглядної позиції, підкреслював його релігійні сенси. Філософським імплікаціям детективу присвячене дисертаційне дослідження української вченої Ганни Крапівник (2015). Детектив також вивчають як «спадкоємця» та певною мірою заміник традиційного фольклору. Зокрема, Тібор Кестхеї зближує його з казкою та використовує для аналізу наратологічні схеми В. Проппа (Кестхеї 1989, 141–6).

Даніель Клугер (2005) та Кейт Саммерскейл (Summerscale 2008) аналізують містеріальні аспекти детективу. Конкретні зразки жанру дають фактаж для розмаїтих тематичних досліджень: на матеріалі творів А. Конана Дойла досліджували проблеми логіки, творів А. Крісті – проблеми фемінності, влади, філософії повсякденності тощо. Зростання популярності історичного детективу та ретродетективу висуло на перший план як аналіз творчості окремих авторів, так і проблеми визначення термінології, зокрема кореляції між історичним та ретродетективом.

Виклад основного матеріалу. В Україні в умовах інформаційної війни (зокрема боротьби за відновлення адекватної картини минулого) історичні жанри мають значний інформаційний та виховний потенціал. На полицях вітчизняних книгарень помітне місце займають детектив, історичний роман та фантастика (насамперед фентезі), які можуть утворювати «гібридні» форми.

Жанрова література традиційно зазнавала критики за її настанову на розважальність, неправдоподібність фабули, недостатню глибину розкриття характерів та суспільних відносин, а часто й загальну редукцію інтелектуального складника. Безумовно, жанрова література нечасто має справу з описом найтонших душевних переживань – визначальної риси психологічного роману, який вважався вищим досягненням

класичної літератури. Так само нечасто спостерігаємо в «жанрах» ускладненість самоцінної форми, яка стає ключовою ознакою літератури некласичної. Однак настанова на легкість сприйняття не заважає жанровій літературі звертатися до філософських питань, які постають гранично яскраво саме завдяки небуденності описаних подій, межовій ситуації, в якій опиняються персонажі. У цьому сенсі жанрова література зближується з міфом, однією з функцій якого було гранично чітке та емоційно наповнене зображення-пояснення походження та сутності всіх феноменів світу на трьох базових рівнях: індивід, суспільство, Космос.

Жанрова література в сучасному розумінні слова з'являється у XIX ст., її формування безпосередньо пов'язане з романтизмом, тоді як соціальний та психологічний роман тяжіють до канонів реалізму. Як окремі напрями і романтизм, і реалізм виникають у XVIII–XIX ст., однак у широкому розумінні романтизм як «мистецтво уявного» та реалізм як «мистецтво реального» можна розглядати як два трансісторичних принципи творчої діяльності. Протягом XX–XXI ст. гострота суперечностей романтизму та реалізму пом'якшується, оскільки тепер вони разом протиставляються спочатку модернізму, а згодом і постмодернізму. Імовірно, що й ці суперечності буде «знято» в межах метамодернізму.

Однією з безпосередніх причин виникнення жанрової літератури є урбанізація. Ортегіанські «маси», відірвані від традиційної етнічної культури та не долучені до культури елітарної, прагнуть отримувати певний «духовний продукт», який, передовсім, має прикрасити їхнє доволі похмуре життя. Це не означає обов'язкової низької художньої якості творів, призначених для широкого загалу, але передбачає їхню максимальну доступність і привабливість. Бажаними є напружена фабула, непересічні характери, яскраві пристрасті. Саме тут став у пригоді досвід романтизму, який активно освоював нові теми й сюжети, захоплюючись усім нетиповим, екзотичним, містичним. Саме в межах романтизму виникають і розвиваються такі жанри, як історичний (з усіма його похідними), «географічно-пригодницький», фантастика (від НФ до авторської казки) та детектив. Письменник міг бути одним із засновників відразу декількох жанрів (наприклад, у творчості Е. По – це детектив, наукова фантастика та містика).

Одним із чинників виникнення історичного жанру була нагальна потреба осмислення власного минулого, сьогодення та майбутнього в час переформатування Європи внаслідок Французької

революції та наполеонівських війн. Успіхи мовознавства, етнографії, історичної науки, зародження професійної археології дали новому жанру серйозну теоретичну базу. «Просторовим» корелятом історичного жанру став пригодницький роман, дія якого часто відбувалася в далеких екзотичних країнах, причому автор міг вводити в художній текст географічні та етнографічні описи, або спираючись на власний досвід, або ж на основі попереднього дослідження (Л. Буссенар, Т. Майн Рід, Е. Сальгарі та ін.). До цього типу близькі романи Ж. Верна, який поєднував пригодницько-географічний жанр із науковою фантастикою. Фантастична література складніша за походженням та ідейними підтекстами. Наукова фантастика, на відміну від типово пасеїстичного фентезі, приймає неминучі цивілізаційні зміни і, навіть попереджуючи про небезпеки наукового та технічного прогресу, здебільшого не закликає від них відмовлятися. Фентезі схильне дивитися в минуле (а отже, може зближуватися з історичними жанрами), НФ – у майбутнє. Однак межа між ними не є чіткою, про що свідчать хоча б такі сучасні піджанри, як технофентезі та ельфпанк.

Детектив не виникає одномоментно (хоча оповідання Е. По дійсно презентують його вже в повністю сформованому вигляді), радше «самозароджується» всередині різних жанрових форм, кожна з яких вносить свої теми та сюжетні ходи. Зокрема, у «Вершнику без голови» Т. Майна Ріда є чудовий опис «розслідування» – пошуку речових доказів на місці злочину. У «Графі Монте-Крісто» А. Дюма наявна класична дедукція за описом.

Детектив пов'язаний з виникненням великих модерних міст не лише завдяки появі певної цільової аудиторії. У цьому жанрі урбаністична цивілізація створила власну новітню міфологію, а в кращих зразках – піднялась до рефлексії. Адже нове середовище і новий спосіб життя з його перспективами та проблемами потребували осмислення, зокрема й художнього. Новий жанр повністю використав потенціал потужної міфологічної опозиції «Хаос – Космос», причому Космос міг поставати як суспільний лад, чиста совість, холодний дедуктивний розум (як у гармонії, так і в суперечностях між собою). Виявом Хаосу був не лише злочин, а й усі вияви ірраціонального, стихійного, пристрастного – всього, що протистоїть безпечному, але задушливому порядку, як сакральне протистоїть профанному.

Уже понад двісті років у працях теоретиків: філософів, культурологів, літературознавців – фігурують два протилежні творчі методи, відомі під різними назвами. Ми будемо слідом

за К. Г. Юнгом використовувати поняття «психологічна» та «візіонерська» творчість. Перша з них ґрунтується на знанні фактів життя, які індуктивним чином узагальнюються в художню картину світу, друга має основним джерелом глибини підсвідомості митця.

«Психологи» ближче до реалізму. Згідно з цим підходом митець повинен знати життя, вибирати найважливіші теми, давати їм художнє оформлення. А реципієнт дізнається про тонкощі людської психології, соціальні проблеми, наукові, зокрема історичні, факти та теорії тощо. Очевидно, що без копіткої дослідницької праці автора неможливі історичні жанри. Наукова фантастика також вимагає від митця конкретних знань про сучасний стан і перспективи розвитку науки та техніки. Задля переконливості детектив теж має ґрунтуватися на знанні людської психології та соціальних відносин. Відомо, що класик жанру А. Конан Дойл був дуже спостережливим і допитливим, а до того ж небайдужим до чужої біди, інакше він не зміг би створити безсмертний образ, навіть попри яскравий прототип в особі доктора Дж. Белла. Однак образ Шерлока Холмса не зводиться до дедуктивного методу, а сюжет оповідей про нього – лише до розв'язування інтелектуальної загадки. Сутність детективного жанру передбачає наявність похмурої таємниці, і навіть у самому образі слідчого можуть бути приховані демонічні асоціації (Клугер 2005). А таке зазірання в безодні – міфу чи людської душі – властиве радше письменникам-візіонерам, які намагаються передати своє бачення вічного криз минуле, сакрального криз профанне.

Міфоподібність притаманна не лише детективу. Жанрова література взагалі тяжіє до зображення надзвичайного й небуденного, і водночас – глобально-узагальнювального, архетипного. Встановлення характеру зв'язків літератури з міфом – генеалогічних чи гомологічних – є цікавим, але складним питанням. Іноді ми точно знаємо про попередні міфологічні студії автора (як відомо, Дж. Лукас повністю переписав сценарій перших «Зоряних війн» після прочитання «Героя з тисячею облич» Дж. Кемпбела). В інших випадках можна радше посилатися на універсальні структури нарративу, які повторюються і в міфі, і в літературі, оскільки кореняться безпосередньо в людському історичному досвіді.

Міфо-архетипні підтексти значно підсилюють енергетику художнього твору. Зокрема, трилер і близькі до нього форми, зображуючи боротьбу протагоніста з антагоністом, нерідко використовують міфологему протистояння Космосу та Хаосу (що не завжди дорівнює протистоянню

добра і зла в чистому вигляді). Практично всі форми фантастики, зокрема й провідні – НФ, фентезі, містика, – тією чи іншою мірою звертаються до вічних основ людського буття, стверджуючи безкінечну варіативність одних його характеристик і незмінність інших. Історичні жанри не лише описують певний неповторний період, але й простежують універсальні тенденції, виділяючи вічні ситуації, які в різних умовах повторюються протягом століть, якщо не тисячоліть. Адаже твердження, що історія нічого не вчить, – лише полемічне перебільшення. Щоб спростувати його, достатньо згадати досвід контактів європейців із цивілізаціями Мезоамерики та Андської зони, де перемогу нечисленних конкістадорів забезпечила не лише перевага у зброї, а й наявність двохтисячолітнього історичного досвіду військової справи та дипломатії.

Нарешті, у «квазіісторичних» жанрах, як-от альтернативна історія, криптоісторія тощо, набувають художньої інтерпретації вічні парадигмальні зразки, за якими відбувається перебіг історичних подій у певних суспільних умовах. Саме коректне визначення цих парадигм забезпечує психологічну та соціологічну переконливість моделювання причинно-наслідкових зв'язків у будь-якому фантастичному антуражі. У жанрі альтернативної історії нерідко спостерігається також суто детективна постановка питання: певна історична подія подається як «злочин» проти «правильного», з погляду автора, перебігу подій. А отже, автор та його герої мають визначити «злочинця» – конкретну особу або ж ключовий чинник. Якщо йдеться про «виправлення» цієї історичної помилки героєм, то перед нами, найімовірніше, наукова фантастика або фентезі з подорожами в часі. Якщо ж помилку «виправляє» сам автор, створюючи уявний світ, де події відбуваються за іншим сценарієм, то йдеться про жанр альтернативної історії. Причому в усіх цих випадках, окрім загального «детективно-історичного» компонента, може бути також інтрига, безпосередньо пов'язана з розслідуванням злочину. Наприклад, у романі Г. Гаррісона «Повстанець у часі» головним героєм є слідчий, який спочатку розслідує сенс протиправних дій антагоніста, а потім відправляється за ним у минуле, щоб не дати йому змінити перебіг подій Громадянської війни в США.

Детективна по суті інтрига може бути також у «жанрі поза жанрами» – психологічному романі, який може породжувати також такі форми, як психологічний трилер, психологічний роман жахів, психологічна НФ. Однак тут не обов'язкова наявність образу слідчого та послідовного

розслідування кримінальної ситуації. Наприклад, героїня «Ребекки» Д. дю Мор'є намагається розібратися, передовсім, у людських характерах і стосунках (чи кохає її чоловік), і лише згодом з'являється тема скоєного в минулому злочину. У певному сенсі «антидетективом» є «Маленький друг» Д. Тарт, чий гострий реалізм і глобальний песимізм особливо різко контрастують із принциповою бадьорістю піджанру дитячого детективу, де підлітки завжди успішно вирішують проблеми, які заводять у глухий кут дорослих.

У психологічному романі інтрига тією чи іншою мірою спонукає читача до ролі слідчого, проте не обов'язково пов'язана зі злочиним. Це може бути бажання зрозуміти логіку подій, розібратися з істинними характерами й мотивами персонажів. Але сама ця настанова на необхідність дізнатися правду (або Правду) є ключовою ознакою детективу. У першому випадку ситуація, зрозуміла для персонажів, лише поступово – і, можливо, не повністю – розкривається для читача (наприклад, у «Житті Пі» Я. Мартелла головний герой знає, як усе відбувалося «насправді», але реалістичне чи символічне тлумачення історії тварин у човні не стверджується остаточно). У другому випадку ситуація є незрозумілою і для персонажів, кожен з яких або має неповну інформацію, або ж керується власною упередженістю (поетика точок зору). Наприклад, у хрестоматійному «Закруті гвинта» Г. Джеймса читачеві пропонується обирати реалістичне або містичне тлумачення подій.

У суто реалістичному, позбавленому містичної амбівалентності психологічному романі тема відновлення правди може набувати вигляду намагання героя розібратися з власним (особистим або сімейним) минулим і, можливо, взяти відповідальність за колишні невиправні помилки. Але ж і класичний детектив можна розглядати не лише як процес розкриття злочину, але й у певному сенсі як колективну сповідь, коли кожний підозрюваний по черзі розкриває свої гріхи, що – з міфопоетичного погляду – дорівнює ритуалу очищення, після якого спільнота може продовжувати існування, не наражаючись на гнів вищих сил (згадаймо історію Едіпа та покарання країни за таємний гріх царя).

Ще одним моментом, спільним для соціально-психологічного роману з одного боку та детективу і трилера – з іншого, є таємниця ідентичності героя. Таємниця може бути «зовнішньою», біографічною, зокрема стосуватися походження (а з міфопоетичного погляду походження – це і є сутність). Звідси такі теми, як амнезія та загублені/сховані діти (від короля Артура до Олівера Твіста та Гаррі Поттера), – заявлені, але надзвичайно

потужні за архетипними підтекстами. Або ж таємниця є внутрішньою, психологічною, пов'язаною з тим, що герой не знає або не хоче знати правду про себе. У сучасному детективі/трилері вже стала загальним місцем зустріч слідчого з власними демонами – тими самими людьми або тією самою травматичною ситуацією, що він намагався витіснити з пам'яті. Подібна проблематика виводить нас на теми суб'єктивної та об'єктивної тягlosti чи перервності часу, активності минулого в сьогоденні й майбутньому. А ця тематика є спільною для жанрів психологічного (біографія душі), історичного (причинно-наслідкові закономірності) та детективного (передісторія конкретної події).

Синтез двох останніх жанрів може давати широкий спектр форм. На сьогодні найбільшу популярність здобули історичний детектив і ретродетектив. Ці терміни іноді зближують, використовуючи як синоніми, або ж протиставляють. Ми дотримуємося тієї позиції, що історичний детектив передбачає обережне вписування вигаданих героїв і подій у науково точно (наскільки дозволяє сучасний рівень знань) і документально чітко прописане тло. Ретродетектив бере лише антураж певної епохи, причому може його трансформувати аж до перетворення на жанрову фантастику (Колесник 2020). Відмінності визначаються головною метою автора. Якщо метою є художнє дослідження перебігу історичних подій – перед нами власне історичний детектив. Ретродетектив робить акцент або на чіткій детективній інтризі, або ж на чомусь іншому, скажімо, на ескапістському зануренні в неспішний – у чомусь моторошний, у чомусь затишний – світ минулого.

Тексти, які створювалися як актуальні, згодом починають сприйматися як історичні. Наприклад, оповіді про Шерлока Холмса, окрім власної художньої цінності, набули ще додаткової функції «естетичного еталона» для авторів історичних та ретродетективів. Крім того, під час екранізації класики можуть виникати додаткові сенси: Гай Річі у своїй діалогії про Шерлока Холмса показав вікторіанську епоху очима людини XXI століття, виділивши характерні риси складного історичного періоду в їх співвіднесенні з проблемами сучасного світу (Колесник 2018b).

Як історичний, так і ретродетектив можуть мати різний рівень складності. До власне історичного та детективного компонентів можуть додаватися філософські роздуми автора, інтертекстуальні алюзії, різні форми «гри» з читачем (У. Еко, Х. К. Сомоса).

Історичний детектив у строгому розумінні має значний пізнавальний потенціал, порівнянний з «детективним літературознавством» (термін

Ю. Лотмана), в якому об'єктом розслідування є реальні історичні події, а результатом – наукове дослідження. На межі художньої та наукової літератури перебуває роман-розслідування (Баканов 1980), класичним прикладом якого вважають «Дочку часу» Дж. Тей, де всередині художнього твору міститься аргументоване переосмислення особистих характеристик і вчинків Річарда III. Дж. Керрелл у «Шифрі Шекспіра» та «Проклятті Шекспіра» «віддає» своїй героїні-шекспірознавиці власне наукове дослідження. Щоправда, за жанром ця діалогія є не детективом, а трилером – культурологічним трилером, канон якого сформував Ден Браун (Колесник 2018а). У жанровому детективі інтрига може бути засобом донесення інформації про певний період часу. Зокрема, видатний кельтолог П. Б. Елліс у своїх романах робить доступною унікальну наукову інформацію про мало відому «далекозахідну» цивілізацію.

Стосовно епох і цивілізацій, до яких можуть звертатися автори історичних детективів, то, на перший погляд, обмежень немає. Однак є періоди, більш і менш сприятливі для цього жанру. Доволі важко писати детектив про найдавнішу історію. Автор, який береться за тему, має дуже добре уявляти далекий від сучасного життєвий світ, у якому магічне могло мати не меншу силу, ніж логічне. Недарма серіал М. Пейвер «Хроніки темних часів» – це історичне фентезі з елементами детективу. Одним із нечисленних зразків детективу на давньослов'янську тему є роман

харків'янина Ф. Чешка «Урман». Усе ще дуже екзотично виглядають детективи, в яких дія відбувається в антуражі неєвропейських цивілізацій.

Для українських авторів найпривабливішим періодом залишається друга половина XIX – перша половина XX ст. Найсильнішими місцями їхніх романів є значна кількість історичної та краєзнавчої інформації, а також намагання осмислити (та переосмислити) імперську спадщину в різних її формах, адже йдеться не лише про російську, а й про Австро-Угорську імперії. Вразливим місцем, на жаль, часто є перебільшеність власне детективної інтриги.

Висновки. Визначальною рисою жанру детективу є наявність злочину, який розслідується через відпрацьовування декількох версій аж до знаходження справжнього злочинця. Фундаментальні засади жанру сягають архетипової глибини, виходячи на такі міфологічні та філософські теми, як сутність часу та причинно-наслідкові зв'язки подій, сенс буття і сутність покаяння. Усе це створює значні перспективи для філософського, зокрема історіософського, художнього дослідження, уможливаючи складний синтез жанрів (найчастіше: детектив – історія – фантастика), з широким використанням досягнень психологічно-соціальної літератури. Тема жанрового синтезу, широко представленого в сучасній белетристиці, заслуговує на подальше дослідження. Зокрема, це стосується з'ясування місця в культурі фантастичного та історико-фантастичного детективу.

Список використаної літератури

- Баканов, Андрій. 1980. «“Роман-розслідування”: історія і детектив. Нотатки про форми сучасної історичної прози». *Всесвіт* 12: 174–9.
- Кестхейи, Тибор. 1989. *Анатомія детектива*. Будапешт: Корвина.
- Клугер, Даниель. 2005. *Баскервільська містерія: Історія класического детектива*. Москва: Текст.
- Колесник, Олена. 2018а. “Hermeneutics of Thriller: From William Shakespeare to Dan Brown.” *Культура України. Серія: Культурологія* 60: 59–68. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.060.06>.
- . 2018b. “The Historiosophy of Guy Ritchie’s *Sherlock Holmes Dylogy*.” *Вісник НАКККиМ* 2: 21–4. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2018.160614>.

- . 2022. «Історичний детектив як літературна форма інтерпретації історії та культури». *Культура і сучасність* 1: 20–27. <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2022.262551>.
- Крапівник, Ганна. 2015. «Філософсько-антропологічні імплікації детективних практик». Автореф. дис. д-ра філос. наук, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.
- Summerscale, Kate. 2008. *The Suspicions of Mr. Whicher; or The Murder at Road Hill House*. London: Bloomsbury.

References

- Bakanov, Andrii. 1980. ““Roman-rozsliduvannia”: istoriia i detektyv. Notatky pro formy suchasnoi istorychnoi prozy.” *Vsesvit* 12: 174–9 [in Ukrainian].
- Keszthelyi, Tibor. 1989. *Anatomia detektiva*. Budapest: Corvina [in Russian].
- Kluger, Daniil. 2005. *Baskervilskaya misteriya: Istoriya klasicheskogo detektiva [The Baskerville Mystery]*. Moscow: Tekst [in Russian].
- Kolesnyk, Olena. 2018a. “Hermeneutics of Thriller: From William Shakespeare to Dan Brown.” *Culture of Ukraine. Cultural Studies* 60: 59–68. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.060.06>.
- . 2018b. “The Historiosophy of Guy Ritchie’s *Sherlock Holmes Dylogy*.” *National Academy of Managerial Staff of*

- Culture and Arts Herald* 2: 21–4. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2018.160614>.
- . 2022. “Historical mystery/detective as a literary form of artistic interpretation of history and culture.” *Culture and Contemporaneity* 1: 20–27. <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2022.262551> [in Ukrainian].
- Krapivnyk, Hanna. 2015. “Filosofsko-antropologichni implikatsii detektyvnykh praktyk.” Doctoral diss. abstract, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University [in Ukrainian].
- Summerscale, Kate. 2008. *The Suspicions of Mr. Whicher; or The Murder at Road Hill House*. London: Bloomsbury.

Olena Kolesnyk

HISTORICAL DETECTIVE STORY AND HISTORY AS A DETECTIVE STORY: TO THE QUESTION OF CROSS-GENRE SYNTHESIS

The article presents an analysis of the popular historical / retro detective genre, considered in terms of semantic fields shared with other literary genres, which for their synthesis. In particular, the motive of the activity of the past in the present and the future, present in almost all literary forms, is of a formative significance in the detective story. The plot is built on a retrospective reconstruction of events leading to a particular situation, typically a crime. This motive is crucial for historical and quasi-historical genres such as alternative history and cryptohistory, in which similar “detective” work on the reproduction of real or hypothetical events, their origins and results is carried out by the author himself and to some extent by the recipient. Such artistic research holds a significant place in the “investigation novel” genre, allowing the author to present his/her own scientifically based version of ambiguous historical material.

The motive of understanding the true causes and nature of events is also present in the psychological novel, where the focus is shifted from the “external” mystery of the situation to the secrets of the depths of the human psyche. The fundamental principles of the detective genre reach considerable archetypal depth, based on such mythological and philosophical themes as the essence of time and the cause-and-effect relationships of events, the meaning of being and the essence of repentance. All this creates significant opportunities for philosophy, including historiosophical artistic research, allowing a complex synthesis of genres (most often: detective story – history – science fiction and fantasy), with extensive use of the achievements of psychological and social literature. All these forms of the artistic interpretation of the “past-in-the-future” are very relevant to the culture that is seeking new understanding of its own past and the history of international relations. It explains the relative popularity of the historical and retro-detective in contemporary Ukrainian literature.

For Ukrainian authors, the second half of the 19th and the first half of the 20th centuries remains the most attractive period. The strongest points of their novels are a significant amount of historical and local history information, as well as efforts to understand (and rethink) the imperial heritage in its various forms; after all, it is not only about the Russian but also about the Austro-Hungarian empire.

Keywords: historical detective, retro, genre literature, synthesis of genres, artistic interpretation.

Матеріал надійшов 12.03.2023

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)